

LANDIÐ ER FAGURT OG FRÍTT

Mat á íslensku landslagi og fegurð þess

15 eininga lokaverkefni í umhverfisfræðum við Háskóla Íslands

Nemandi: Rut Kristinsdóttir

Leiðbeinendur: Þóra Ellen Þórhallsdóttir prófessor og

Þorvarður Árnason náttúrufræðingur

MARKMIÐ OG FRAMKVÆMD

Markmið rannsóknarinnar var að leita svara við eftirfarandi spurningum:

- Hvernig skynjar og upplifir fólk íslenskt landslag?
- Má tengja mat og viðbrögð fólks við ákveðna þætti í landslaginu, t.d. gróður, vatn eða fjölbreytileika?
- Er fylgni á milli mats einstaklinganna við t.d búsetu, menntun eða ferðalög um landið?

Nálgun

- Stuðst við ljósmyndir, sem sýndu megingerðir íslensks landslags. Byggt á flokkun úr Náttúruverndaráætlun 2004 – 2008.
- Mat lagt á landslagsgerðir með Q - aðferðarfræði.
- Með myndunum fylgdu spurningalistar.

Í flokk – 3 skaltu síðan setja númer þeirrar landslagsmyndar sem höfðar síst til þín (bara ein mynd). Þá skaltu skoða þær 14 myndir sem eftir eru og setja númer þeirra tveggja er þér fellur best í flokk +2 og númer þeirra tveggja sem þér líkar síst í flokk –2. Af þeim 10 myndum sem þá eru eftir seturðu þær þrjár sem höfða mest til þín í flokk +1, en þær þrjár sem höfða síst til þín í flokk –1. Að þessu loknu eiga að vera eftir fjórar myndir og númer þeirra allra setur þú í flokk 0.

Framkvæmd

- Forkönnun var lögð fyrir sjö manna rýnihóp sérfræðinga. Allir höfðu mikla þekkingu á íslensku landslagi, en frá mismunandi sjónarhornum.
- Aðalkönnun var lögð fyrir nemendur í þremur deildum H.I og nemendur á Hvanneyri. Alls 207 nemendur.

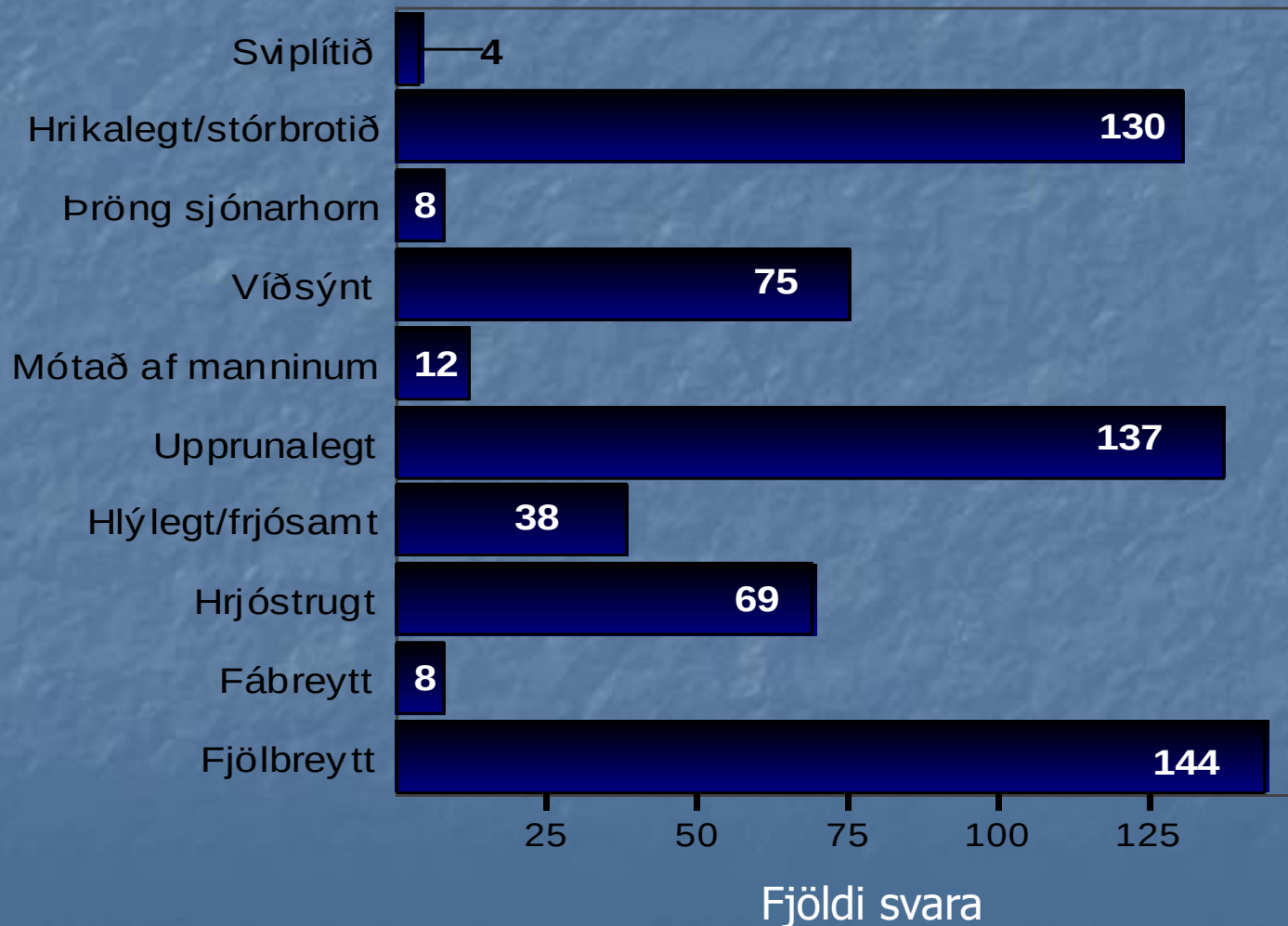

Spurningalistar

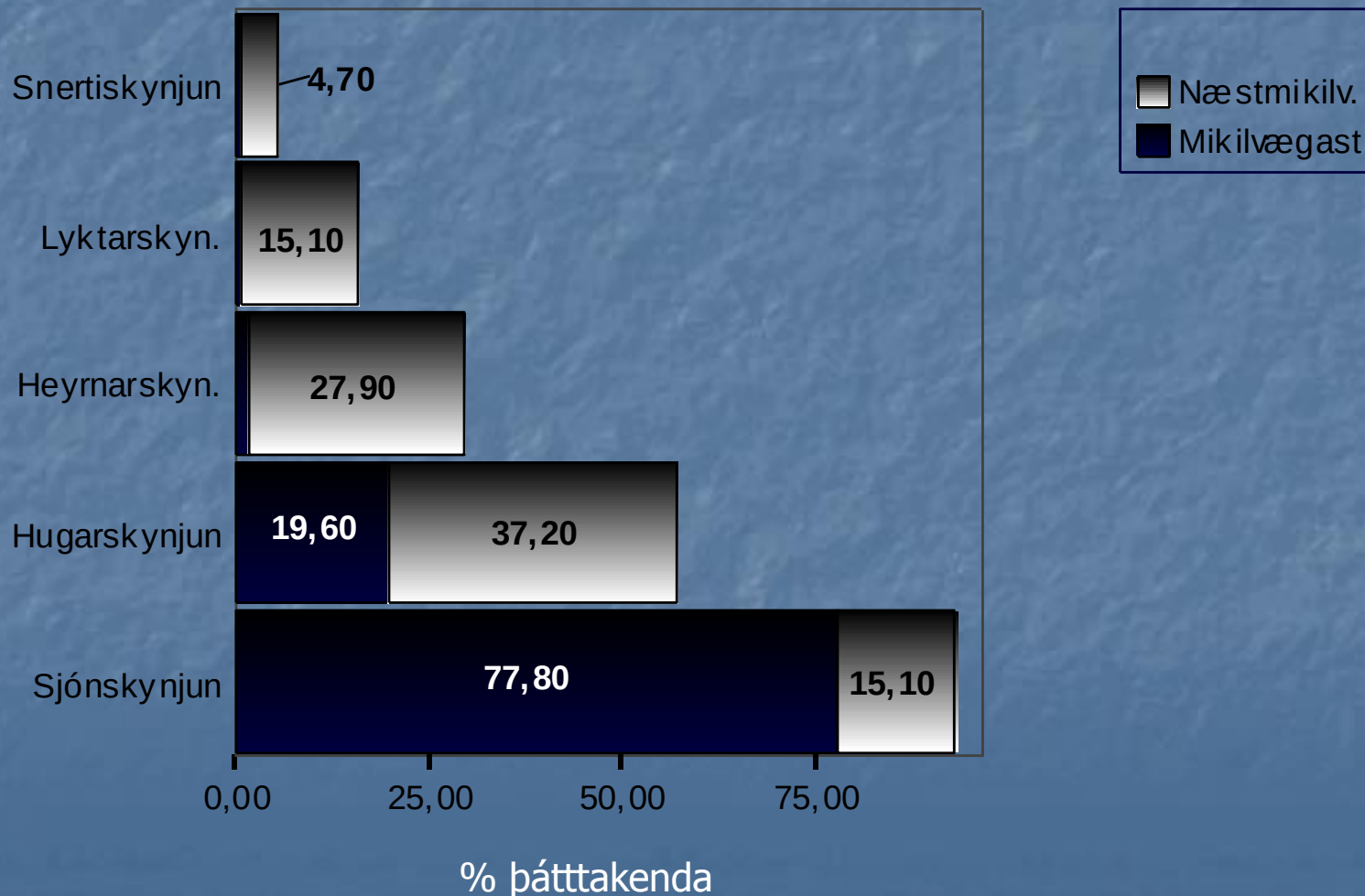
NIÐURSTÖÐUR

Ef ég ætti að lýsa íslensku landslagi í suttu máli myndi ég nota eftirfarandi þrjú orð. Settu X fyrir framan þau þrjú orð af þeim tíu sem talin eru upp hér að neðan sem best samræmast almennt upplifun þinni á íslensku landslagi.

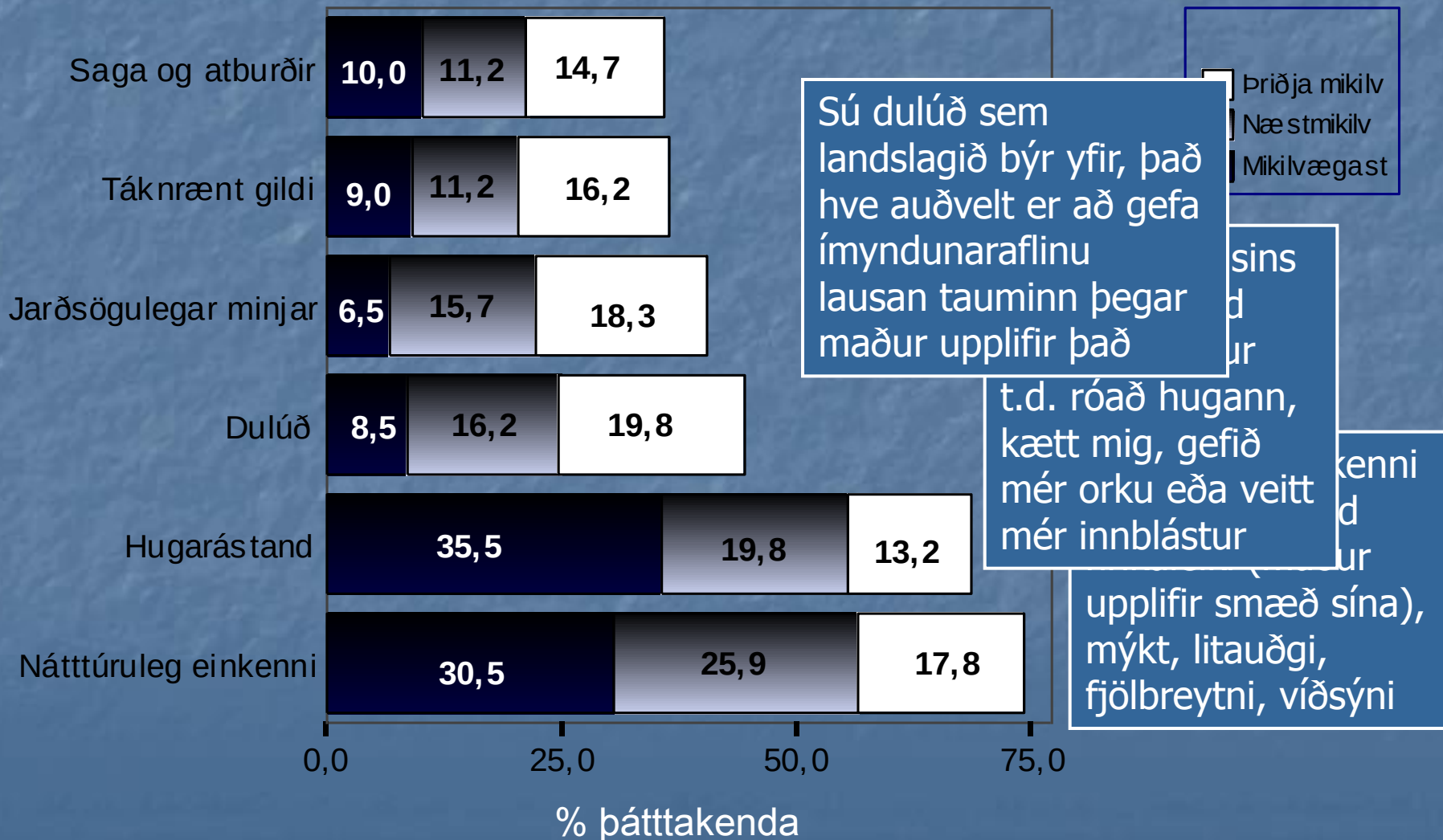

Hvaða skynjun skiptir þig mestu máli þegar þú upplifir landslag.

Merktu mikilvægasta atriðið með tölunni 1, það næstmikilvægasta með tölunni 2. Merktu aðeins við 2 atriði.

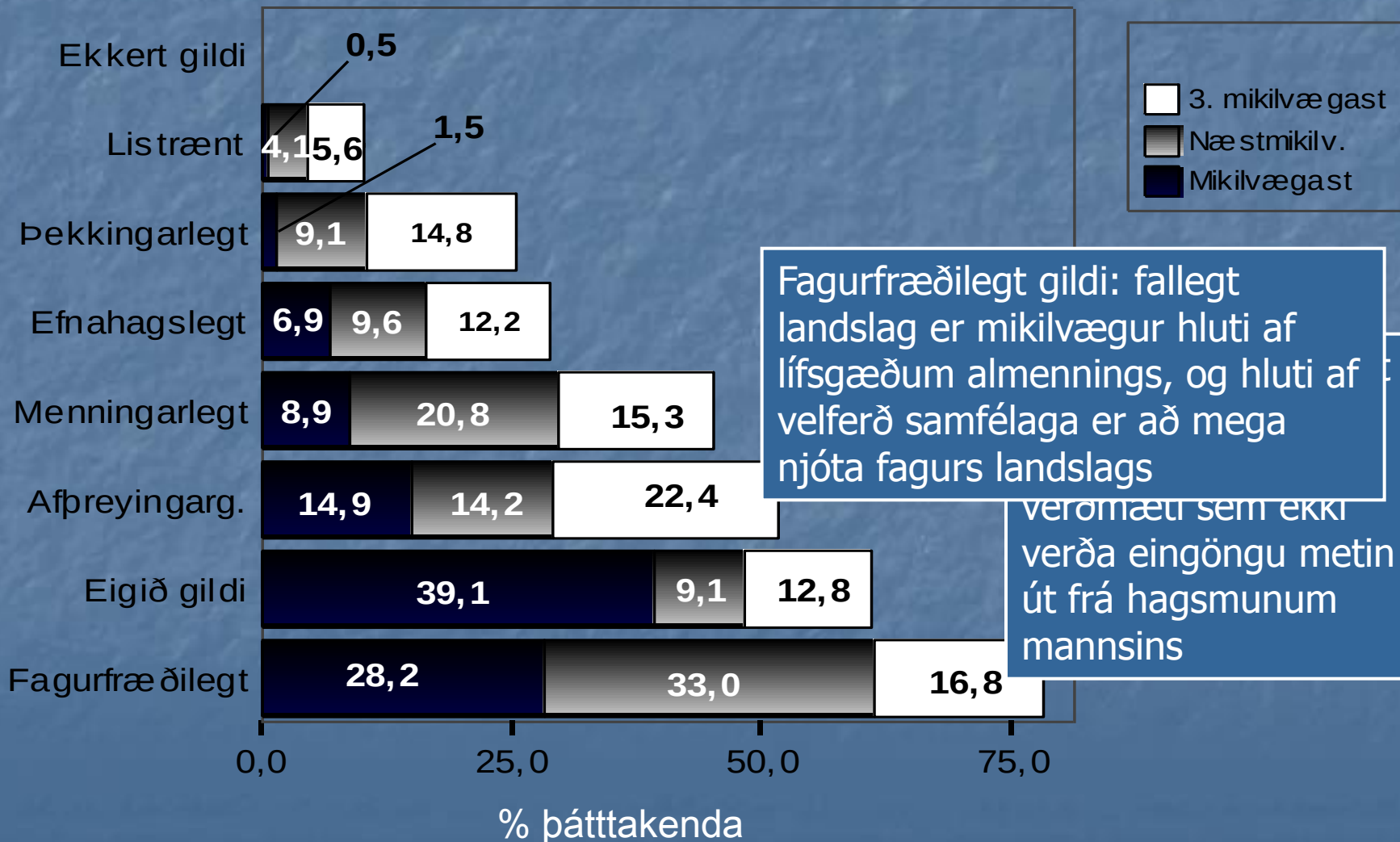

Hver neðangreindra atriða skipta þig sjálfa(n) mestu máli þegar þú upplifir íslenskt landslag? Merktu mikilvægasta atriðið með tölunni 1, það næstmikilvægasta með tölunni 2, og það þriðja mikilvægasta með tölunni 3.

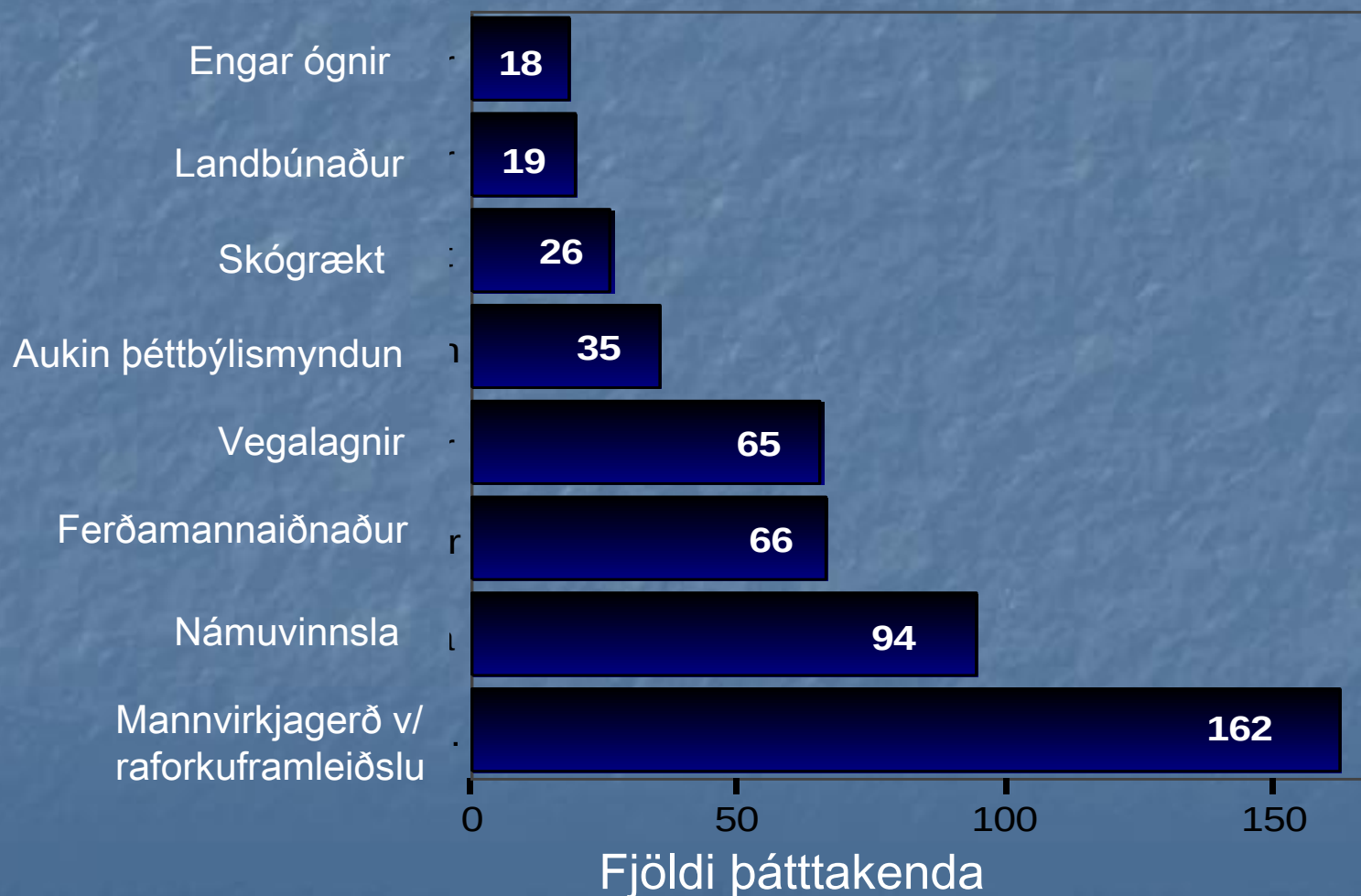
Í hverju telur þú að verðmæti íslensks landslags séu helst fólgin?

Merktu mikilvægasta atriðið með tölunni 1, það næstmikilvægasta með tölunni 2, og það þriðja mikilvægasta með tölunni 3. Ef þér finnst það ekki búa yfir verðmætum, settu þá X við síðasta valmöguleikann.

Hvað telur þú helst ógna íslensku landslagi þegar litið er til framtíðar?

Merktu X við þær ógnir sem þú telur helst stafa ógnun af. Þú mátt merkja við allt að þrjú atriði.

Röðun landslagsgerða

NIÐURSTÖÐUR

Rýnihópur

Aðalúrtak

Rýnihópur

Aðalúrtak

Voru einstaka landslagsþættir hærra metnir en aðrir?

- Myndir sem sýndu vatn voru marktækt hærra metnar heldur en myndir án vatns.
- Myndir sem sýndu gróður voru marktækt hærra metnar heldur en gróðurlausar.
- Nálægur og miðlungsfjarlægur sjóndeildarhringur voru hærra metnir en víður.
- Því meiri fjölbreytni sem hærra var það metið.

Fjölbreytni tók mið af:

Fjölbreytni í hæð, litauðgi, tilvist
jökla/vatns og umfangi gróðurs.

Fylgni milli mats og búsetu, náms o.fl

NIÐURSTÖÐUR

Fylgni mats við búsetu

- Myndir sem sýndu ræktað land féll þátttakendum úr dreifbýli (alist þar upp og/eða búsettir) oftast betur heldur en þátttakendum úr stærri kaupstöðum og höfuðborgarsvæðinu.

Fylgni mats við búsetu

- Myndir af hálendinu, sem oft á tíðum sýndu hrjóstrugt land féll þátttakendum af höfuðborgarsvæðinu betur heldur en þátttakendum úr smærri þéttbýliskjörnum og/eða úr dreifbýli.

Fylgni mats við skóladeild

- Helst reyndist munur á milli nemenda einhverrar skóladeildar í H.Í og nemenda á Hvanneyri.
- Yfirleitt mátu nemendur á Hvanneyri gróð og ræktarlegt land hærra heldur en nemendur í H.Í.

Fylgni mats við skóladeild

- Nemendur úr H.Í mátu hrjóstrugra hálendislandslag oftast hærra heldur en nemendur frá Hvanneyri.

Rökstuðningur fyrir hæsta og lægsta mati

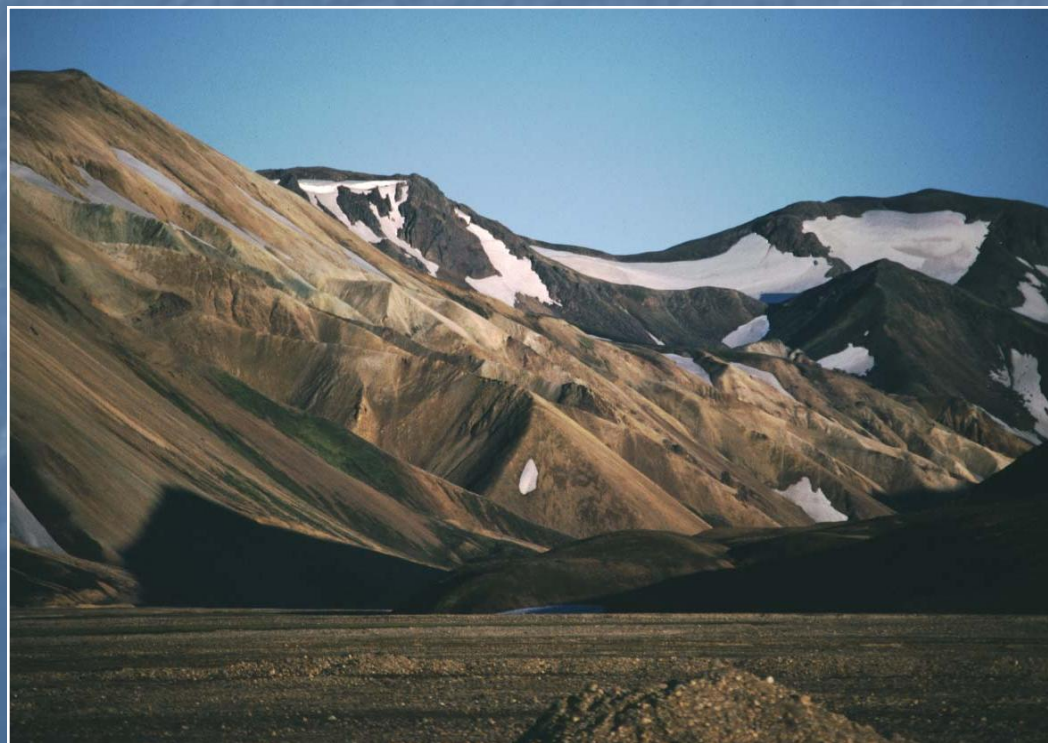
NIÐURSTÖÐUR

Rökstuðningur við hæsta og lægsta mat

- Rökstuðningur vísaði oftast til einhverra náttúrufarsþátta í landslagi og þeirra hughrifa sem þættirnir vöktu.
- Hughrifin tengdust mörg hver minningum og þekkingu af landslagsgerð.
- Myndirnar vöktu oft upp tilfinningar, táknmyndir og virkjuðu ímyndunarafl.

Dæmi um rökstuðning

“Pabbi á málverk af fjallinu og þess vegna eru miklar tilfinningar tengdar því.”

Dæmi um rökstuðning

“Táknrænt fyrir íslenskt landslag að sjá svo margar útfærslur í litum, efni og upplifun.”

Dæmi um rökstuðning.

“...maður fær örugglega sand í augun.”

Mismunandi upplifun og rök.

- “Myndin er eingöngu valin út frá fagurfræði. Mér finnst hún heillandi á hráan dulúðlegan og kraftmikinn hátt.”
- “..líflaust og leiðinlegt landslag.”

Hvað vakti helst athygli mína?

- Að við upplifun á landslagi skiptu bæði ápreifanlegir og huglægir þættir landslagsins máli.
- Hversu margir töldu það hluti af lífsgæðum að hafa aðgang að fögru landslagi.
- Að allir töldu að einhver verðmæti væru fólgin í íslensku landslagi.
- Að ákveðin samsvörun var í mati einstaklinga á ákveðnum þáttum í landslagi, t.d. gróður, vatn og fjölbreytni.
- Að munur reyndist vera á mati milli ákveðinna hópa.
- Hve auðveldlega þátttakendur gátu rökstutt mat sitt á hæst og lægst metnu landslagsgerðunum.

Hvað segir þetta okkur?

- Með því að greina hvort samsvörun er í mati einstaklinga á ákveðnum landslagsþáttum, mætti haga áætlunum og framkvæmdum á þann hátt að koma í veg fyrir eða lágmarka áhrif þeirra á landslag.
- Í umræðu um landnýtingu þarf að gera ráð fyrir breytilegu mati einstaklinga og æskilegt að greina hvað valdi því.